

Il chan dal tschêl : poesia da Francis Thompson, tradütta our da l'inglais in ladin tras dr. med. Men Gaudez

Autor(en): **Thompson, Francis / Gaudenz, Men**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **57 (1943)**

PDF erstellt am: **17.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-212748>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Il chan dal tschêl

Poesia da Francis Thompson, tradüta our da l'inglais in ladin
tras dr. med. Men Gaudenz, Scuol.

Per introducziun.

Quaist' ouvra da Francis Thompson vain resguardada in Ingalterra per üna da las pacas grandas odas da la lingua inglesa e per üna da las plü importantas poesias religiosas da nos temp. Ella ais gnüda tradüta in tuot las linguas europeanas ed in üna quantità da linguas mundialas.

L'editur inglais chi nu vulaiua cha üna lingua, per pitschna ch'ella saja, manca in sa collecziun m'ha giavüschà da tradüer la poesia in rumantsch. Siand cha aint ils commentars vain mincha unic pled declerà per lung e per lad, stuvet eu tradüer bod pled per pled e pudet am permetter be pacas licenzas poeticas. Vuliand pussibelmaing mantegner eir il ritmus e las rimas l'istessas, schi füt la traducziun bain difficultusa, ed ella nun ais adüna ligera dad incleger. Ma que nun ais ella neir in inglais. Quia nun as tratta que dad üna poesia chi's po be tour nan e leger tras a la svelta. Dimpersè chi chi vuol avair alch da la lectura sto as dar la fadia da leger eir las annotaziuns e stuvarà leger tras plüssas voutas tuot per la chattar digeribla e lura bella. Da las annotaziuns n'ha trat a nüz be alchünas pacas per cha l'ouvra nu dvainta massa voluminusa.

La poesia ha nom in inglais: il chan, vairamaing il chan da chatscha, dal tschêl (The hound of heaven). Quist para a prüma vista üna curiusa, schi deplazzada schnominaziun dal spiert divin, e sainza leger la poesia e resentir seis managiamaint nun as po chapir alch simil. Thompson as rapreschainta dad esser ün charbesch chi vuol abandunar la scossa da Gesu, il bun pastur, e'l chan al perseguitescha e'l fa turnar inavo pro la scossa, pro'ls fidels. Uschè al para que da sentir e dad udir adüna davo sai il

fladagiar e'ls pass approssmants dal chan chi al vöglian sforzar dad ir sülla buna via.

Cuortamaing disch la poesia il seguaint:

Eu vulava mütschar da Dieu, e ch'el am lascha in pos. Eu crajaiva dad esser svesa grand e da nun avair dabsögn dad El. Ma eu nu rivet da stendschantar ma said interna davo Dieu. Eu am chattaiva sco perseguità dal spiert celest.

Sco ün chan da chatscha chi perseguitescha üna leivretta spavantada e chi santa cha'l chan l'ais adüna süls tachs, uschè sentiva eu Sia preschentscha chi am perseguitaiva in tuottas situaziuns da la vita.

Illa natüra, ill' infanzia, in dolor e plaschair m'appariva El, ed eu nu gniva da'm dostar. Eu provet tuot: da'm volver a la natüra, da la perscrutar, da far dal bain, da manar üna vita schlachada. Invan. I'm paraiva adüna ch'eu udiss ils pass, sco d'ün chan in cuorsa chi'm perseguitess, adüna e dapertuot.

Infin cha finalmaing vezzet aint l'inütilità da la fùgia ed am rendet. Ed eu vzet cun orrur ch'eu avaiva sguazzà tuot ma vita, e crodand in la bratscha da meis BAP, m'inaccordschet eu d'avair finalmaing chattà quella beadentscha ch'eu avaiva tscherchè tuot meis dis e da la quala eu avaiva invanamaing provà da'm dostar. Eu m'inaccordschet ch'eu eira mütschà da Sia amur e na dad ün monster spavantus.

Ed uossa amo duos plets supra l'autur:

Francis Thompson.

Thompson ais nat l'an 1859, sco figl d'ün meidi illa cità da Preston, Ingalterra. Sia prüma infanzia füt furtünada. Al gimnasi eira el ün vaira verm da cudeschs, tuottadi vi da la lectüra. El vain descrit sco ün mat tmuoss ed insolit. Seis character ponderus, cumplichà e plain scrupels as faiva valair adüna daplü, dvantand ün vaira intop per sia ulteriura carriera. El cumanzet a stübgjar teologia, ma bandunet bainbod darcheu quaist stüdi, siand ch'el nu reuschiva in sa conscienziusità da gnir al cler cun sai sves e culs scumpigls mentals chi's preschantaivan. Uschè as volvet el a las ciencias, sperand da chattar là satisfacziun: el stübget me-

dicina ses ans a la lunga, ma svolet tras tuot ils examens, siand plü diligiaint cul leger poesias co cul frequentar collegs. In ultra eira el term maladitsch e restet que fin a sia mort. Seis bap as desperaiva pervia da quaist figl sbuglià, provet amo sainza success da l'impiegar in var duos vocaziuns plü ligeras, e cur cha tuot nu güdet inguotta, schi t'il sbanket el davent da chasa, e Thompson nun ha mai plü vis sia famiglia.

Seis natüral nu savaiva s'adattar a la vita pratica e reala, el vivaiva p. u. d. illas nüvlas. Scha'l füss stat corporalmaing plü bain landervia, schi s'avess eir el annunzchà sco sudà, sco chi fan la granda part da las uschedittas: carrières manquées. Ma neir que nu l'eira concess. Al pover sbüttà e sbandi, sainza chasa, sainza amis resultet da seis naufragi üna funtana dad infinita misiergia. El get a Londra: la «Mecca» da tuots Inglais e s'insüergiand i'l mar da l'enorma cità, dvantet sia existenza dal tuot insignificanta e crodet in cumpletta invlödanza. Illa plü naira misiergia chattet el ün ami chi al procuret lavur. Ma quaist stuvet bainbod dir dad el: «Thompson ais stat mia unica dischillusiun cumpletta», ed el al det la charta da bainservi. Quant ch'el ha lura gnü da patir, tscherchand sia existenza cun vixar s-charpas, vender zurplins e clamar our per charrozzas (cab-caller) illas luxuriosas vias da Londra, que avess be el savü dir. In tuot sa misiergia t'il tribulaiva amo il daplü da tuot sa said davo Dieu.

Finalmaing al reuschit que da chattar ün editur per ün artichel ch'el vaiva scrit: Vegl e nouv pajanisssem. Quel manet glüm aint ill'orma e nouva forza aint il corp da Thompson. Perche ch'el avaiva tscherchà ün editur, ma chattet cun quel insembel eir ün bun e fidel ami infin a sia mort: a Wilfrid Meynell e sia famiglia. Ma eir scha seis corp sdarlossà pudet as remetter ün pa ed arrivar almain ad ün minimum da sandà e cha sia povra orma füt deliberada da cumplet abandun, schi l'istess ais el restà infin a seis ultim di adüna esitand e vaccilland, indecis e plain scrupels, qualitats chi augmantaivan sia gliedrezza e'l buollettan sco ün model dad in-punctualità. El survgnit üna piazza sco redactur, ma l'eira ün pac fidà contributur, gnand plü suvent schi co na, massa tard cun seis artichel.

Da quaist temp (1888) s'acquistet el ün nom illa litteratura tras diversas ouvras importantas. Dal 1896 davent fet el la cugnu-

schentscha e trafichaiva cun bod tuot las celebritats litteraricas da seis temp. Ma eir durant quaist temp «bun» eiran sia buorsa e sia guardaroba in cuntin privel dad esser vöds, que chi però nu faiva la minima impressiun sün el. Percunter restaiva sa misra sandà üna fontana da cuntin pisser. Pac a pac as consümaiva el vieplü. La naira misiergia e'ls dis da fadia e contuorbel contribuittan a scurznir sa povra vita. In ultim pudet el amo giodair da blera amicizcha ed amiaivlezza e tuotta chüra toccanta, ma tuot quai nu pudet t'il deliberar da quella sgrischaivla malatia chi s'avaiva impatrunida d'el: da l'etisia. Als 13 nov. 1907 ais el sparti, e sias spoglias mortalas as rechattan i'l sunteri da Santa Maria a Kensal Green (St. Mary's Cemetery).

I'ls ultims ans da sia vita s'avaiva el consolà cun Dieu e chattà enorma conciliaziun, satisfacziun e pasch in el. Eir cun seis destin s'avaiva el reconcilià e chattà cha que eira tuot stat a seis bain. Ün meglder epitaf nu vess il poet Gray pudü far per el:

«Tuot quai ch'el vaiva ha el offert a la misiergia: üna larma.»

— quella ais il chan dal tschêl —

Ed il tschêl l'ha dat tuot que ch'el giavüschaiva: ün ami.»

— quel eira Wilfrid Meynell.

(Extrat per part da la biografia da Michael A. Kelly, sainza entrar sün tscherts detagls.)

Il chan dal tschêl

- 1 Eu sun mütschà dad El tras nots e dits,
 sun d'El mütschà tras tuot ils archs dals ans,
 tras labirints — da meis tscharvè s-chaffits —
 mütschet. In tschieras d'larmas, ch'eu n'ha spans,
 5 m'ha d'El zoppà, ma eir sfrenà sfrignind.

Vers spranzas visiunadas,
 ambit eu bleras jadas.

Ma giò crodaiv' in fops abiss titans
 fats dal spavent. Cun grand' anguosch' udind
 quels peis tant fermes chi gnivan am seguind, adüna am seguind.

- 10 Chatschand in tuotta pasch
 tuorblà d'ingün travasch
 Cun furia retgnüda, istanza magestic redschüda
 martell' il pass e strusch
 martella ferm 'na vusch —:
- 15 TÛ VAINST TRADI DA TUOT, TÛ CHI
 TRADISCHAST A MAI!

Pledet sco ün sbüttà

- Suot blers balcuns d'amur, ornats d'purpur,
 giattrats cun intretschanta charità.
 (Schi m'eira eir cuntschaint, cha Si' amur
 20 am seguitess, schi tmaiva plain terror,
 ch'aviand ad El, tuot oter stess laschar.)
 Sch'a mai eir be'n fnestrin inclur as vess rivi,
 il flà d'Seis approssmar cun sfrachs t'il vess cludi.
 Spavent nu sa guinchir, sco sa l'amur seguir.
- 25 Surour il muond fügìt eu in distanzas
 las vias d'or d'las stailas n'ha tuorblà,
 rovand per protecziun dasper charnatsch serrà.
 Disturbi dand a dutschas dissonanzas,
 plandschet sper sblachas portas da la glün' argienta,
 30 rovand: «O saira ve!» «O alba ve urgenta!»
 «Cuernà'm cun frais-cha flur dal tschêl tant majestus
 zoppà'm da quaist tremend amant zelus!
 Büttai sü mai vos vag sindal cha el nu'm vezza!»
 N'ha miss Seis servs perfin in tentaziun,
- 35 am tgnand tradi tras lur fidela fai.
 Lur crett' in El, sconfitta eir' a mai,
 sco eir lur spiert lojal, fidel in decepziun.
 A tuots svelts mezs m'ha vout eu per sveltezza
 ils vents tschüblants n'ha tschüf per la chavezza;
- 40 ma quels sparivan in ligera fùgia
 lung las sabannas dal blau firmamaint,
 e bod giajschlats dal sul orcan chi mügia
 in furia traivan Seis char pel tschêl aint,
 culs ümids chüerns schlaffand our las sajettas:
- 45 Spavent nu sa guinchir, sco sa l'amur seguir!

M' adün' in chatscha sainza prescha
 cha zist nu perturbescha
 cun furia apostata retgnüda
 instanza magestic redschüda
 50 il tun dal pass vain saimper plü dastrusch
 surour quel tun dad ot clingi' üna vusch:
 D'INGÜN NUN EST PROTET,
 TÛ CHI A MAI NU PROTEGIAST!

Plü brich tscherchet que ch'eu d'eir' it tscherchand
 in fatscha d'ün creschü,
 55 ma aint ils ögls, in ögls d'ün char infant
 ün alch, tschert alch, m'avess per tschert parü
 chi füess per mai, finalmaing füess per mai.
 Vers els eu am volvet attent,
 ma cur lur ögls vezzet glüscher
 60 e la resposta staiva be per gnir
 lur anguel pels chavels t'ils stret davent.

Schi gnit, vus oters, figls da la natüra,
 cun mai (dschet eu) amiaivel as invüd,
 cun bütschs bain clos eu as salüd,
 65 bivgnand as brancl in grand' arsüra:
 «Fain gittüra
 culs lungs chavels da Mamma Natüra!
 Fain rumur
 in seis palaz culs mürs da vent
 70 cuernats cul baldaquin d'azur.
 Bavain, bavain
 sco fais gugent
 our dal bicher
 sas larmas ruschè chi glüschan tant cler.»
 75 Uschè dvantet. —
 Eu eira ün d'lur leid tröppet.
 Levand dals secrets d'la natüra il vel
 chapiva, sch'eir svelta s'movainta,
 la chapriziusa fatscha dal tschèl;
 80 savaiva sco nüvel s'alvainta

- dal mar chi'n orcans as ostina.
 naschentscha e mort sü prüiv' e spassiva
 dvantaiva sumbriva
 d'ma glüna pervers' o divina.
- 85 Beà eu desolaiva
 cur saira s'annunziaiva
 vüdand las glüms tremblantas pel di pers e muribund
 bivgnand salüdaiva il di sül tramunt.
 Cuntaint o trist cun l'ora varianta
- 90 riaiva o cridaiva eu cul tschêl,
 masdand la larma dutsch' a l'insalada. —
 Sül cotschen cour d'la sair' igluminada
 pozzaiva eu meis cour tremblant,
 l'ardur d'ün cour cun tschel masdand.
- 95 Nemain tras quai nu'm gnit schligerimaint.
 Invan inümidà il tschêl grischaint
 han mias larmas in suldüm.
 Perche — tristezza — nus nu'ns inclegiaivan:
 Ün' otra lingua discurriv' ognün
- 100 Eu e las chosas chi am circundaivan.
 Eu tschantsch in suns
 lur suns sun movimaint: i tschantschan in taschand.
 Madrastra natüra stüder nu po mia sai,
 Sch'ella posseder am vout, schi laschai
- 105 ch'ella sdrappa davent quel sindal dad azur,
 e'm tendscha seis sains in materna amur!
 Seis lat mâ nu gnit a meis lef arsantà
 stüdand quella said chi m'ha mez consümà.
 Plü strusch ed adüna plü strusch,
- 110 cuntin ed adüna chatschand
 udiva quel pass seguitand.
 Cun prescha aposta retgnida
 cun imperturbada passida
 surtuna il pass sfrantunus
- 115 'na vusch cun tun impetuus:
 D'INGUOTTA NUN EST CUNTANTA,
 PERCHE TÛ A MAI NU CUNTAINAST!

Teis cuolp d'amur m'avaiva nüd eu aspettà,
 ma mia corrazza hast be toc a toc redüt,
 uschè'm privand da ma defais' e nüd
 120 in schnuoglias m'hast tü giò sforzà.
 Ingio, sco am sdaisdand d'ün sön profuond,
 am vzet spoglià e nüd raclüd sül muond.

Plain giuvna forz' in interprais' ardita
 n'haj' ils pilasters da las uras schmers
 125 e fet crodar sün mai mi' aigna vita.
 Suos-chada trid in muschnas d'ans già pers
 sta suot il tömbel aint ma giuventüm.
 Schloppats, schmiclats, meis dis sun its in füm,
 sguazzats e pers sco razz sulai sül flüm.
 130 I manca uossa al luottunz la luotta,
 'l sömgiader svesc nu sömgia plü inguotta.
 Ma fantasia ais liada, l'influrada,
 cun la quala üna jada
 eu schlantschaiv' il muond inter
 135 sco ün giovatalet liger. —
 Davent: Vus bler massa flaiVELS liams
 per quaist muond da pissers, chalchè cun malams.
 Ais — ah — ün' erba d'zierchel Ti' amur
 Ün' erba, eir scha immortala,
 140 patind sün sai be l'aigna flur?
 O stoust
 tü infinit disegnadur
 o stoust Teis lain charbunisar
 avant cha possast cun quel disegnar?

145 Sco 'na razzad' aint illa puolvra pers' ais ida ma frais-chezza.
 A funtana stalivada ais da congualar meis cour,
 illa quala stainan larmas, ils standschains da mi' asprezza,
 l'amarezza va surour.
 Da mi' orma ils suspürs pendan sco ils früts al ram.
 150 Tal il fat. Che dess dvantar?
 Co gustarà la cruosta, scha'l minz ais tant amar?

Eu disferenziesch be s-chüramaing fingià
 que cha il temp in tschiera tegn' amo zoppà:
 Da temp in temp strasun' üna trumbetta
 155 d'la citadella da l'eternità.
 La tschier' as sparta be 'na cuorta etta
 e bod in s-chür tuot ais darcheu zoppà.
 Ma na avant ch'eu vezza
 ad El chi m'ha clamà
 160 In tailas dad ün s-chür purpur,
 e cun cipressas curunà.
 Seis nom cugnuosch e'l clam da Sa trumbetta!
 Cha vit' o cour racolta At permetta,
 Teis champs stögliau els gnir per sort
 165 propcha aldats cun misra mort?
 Plü vi e plü ardaint
 saint il perseguimaint.
 Sco'n mar chi's sfrach' ais intuorn mai la vusch,
 fingià dastrusch:
 170 di'm, ais teis muond uschè guast e canaglia
 chi resta in ultim be scaglia sün scaglia?
 Da tai tuot mütscha be,
 DA TAI CHI DA MAI EST MÜTSCHA!

O creatüra futila e strana
 da ti' amur perche fess eu sflüach?
 175 Be eu sulet d'uschè pac am impach! (dschet el)
 Be our d'ün merit nasch' amur umana.
 Che merit hast tü?
 Tü miser barlun in ardschiglia fuormà,
 bain pac hast savü
 180 quant indegn cha sajast dad esser amà!
 Chi oter co eu, ed eu be sulet
 a tai po amar, o tü schnöbel povret?
 Tuot quai ch'eu n'ha tut eir da tai nu pigliet
 per at privar,
 185 ma ch'in ma bratscha vegnast a tscherchar.
 Tuot ais a chasa bain pinà, per se,
 At doza, dà il man e ve!

Uoss' as ferma la passiva
 Co? füss forsa ma sumbriva
 190 la sumbriva da Seis man
 stais vers mai cun tenerezza? —
 «Dschorbantà in ta deblezza,
 ch'eu sun quel nun hast mai vis,
 ch'hast tscherchè tras tuot teis dis.
 195 DAVENT HAST TÛ S-CHATSCHA L'AMUR
 CUR S-CHATSCHAIVAST A MAI!

Annotaziuns

1 Las prümas lingias e vairamaing tuot la poesia as referischan als pleds dal Psalm 139: «Ingio dess eu ir davent da Teis spiert, ingio fügir davent da Tia fatscha?»

Nots, dis, ans: el fügit davent da Dieu tuot sia vita. Dits ais licenza poetica per far rimar cun s-chaffits. Tschantschand dschain nus «dits» impè da «dis».

2 ils archs dals ans. Quaist po incleger be ün chi ais fich versà in litteratura, perche quaist dit as referischa ad üna cuntschainta poesia inglaisa dad Addison, intitulada: La visiun da Mirza. In quella rapreschainta Addison la vita sco ün immens ocean, sur il qual via passa üna punt. Las duos varts da la punt as perdan illa tschiera da l'eternità. Ils archs o vouts da la punt sun ils ans.

Seguond ün'otra versiun aise plüchöntschi da's rapreschantar üna arcada (Säulengang), tras la quala l'orma mütscha da Dieu, sco cha la gioressa a tuligai. Las culuonnas rapreschaintan ils ans, e quaista fügia rapreschainta la vita.

3 Labirints. L'inglais disch: Eu mütschet giò per las vias labirinticas da mia imaginaziun. Labirint, perche cha nus ans fain suvent imaginaziuns uschè fantasticas da Dieu cha nus rivain cun noss impissamaints in tals labirints, cha nus nu chattain plü la via da sortir e metter clerità in nossa aigna confusiun.

Il pled labirint deriva originalmaing da la mitologia greca. Aint il labirint, ün cuvel ingio chi's po bainschi ir aint, ma nu's chatta plü la via da gnir our, abitaiva ün monstrum — il minotaur —, mez hom e mez tor, al qual vaiva minch'an da gnir pajà ün tribut da vitas umanas. El gnit mazzà da Theseus, chi per mez d'ün fil da saida, cha Ariadne tagnaiva sper l'entrada, chattet darcheu la via da gnir our (Ovid). Ma il plü vegl e'l plü renomnà labirint eira in Egipto sper il Laj Moeris. El eira a mità suot terra e cuntagnaiva 3000 appartamaints.

4 Vapur da larmas (o eir tschiera). In dolur e led s'approssma l'uman in

- general daplü a Dieu. Ma Thompson as dostaiva e s'inserviva perfin da sia disfurtüna per crear argumaints cunter l'existenza da Dieu. Quaistas larmas nomna il poet tschiera o vapur, perche chi ins-chüreschan nos sguard e fuorman sco ün sindal davant noss ögls chi ans zoppa da Dieu.
- 5 Scha larmas ans pon allontanar da Dieu schi tschertamaing eir il plaschair — quel plaschair pro'l qual Dieu mai nun ais. El provaiva da rier our, da far spredschi e spöra da l'existenza da Dieu, da tscherchar refugi e's cuntantar cun vizis sfrenats. Perque: riand sfrenà. Sfrenà vuol dir «ausgelassen». Ils frains: «la bremsa».
- 6 Spranzas visiunadas. In inglais: vistaed hopes. Spranzas as dirigian adüna vers l'otezza, ingio chi'd ais bella vista, vers la clerità. Per motivs technics n'ha eu tradüt cun: visiunà. Eir las visiuns ans mainan in sferas plü otas. Tuottas spranzas nu s'accumplischan. I restan suvent bellas visiuns.
- 7—8 Titanic. Titan ais ün nom da la mitologia greca. Ils ses figls e las ses figlias dad Uranus (il tschêl) e Gaea (la terra) eiran ils titans. Davo ch'els eiran stats büttats giò da tschêl tras Jupiter giò aint illa s-chürdüna, gnittan els assistüts in lur cumbat cunter Jupiter dals gigants cun tschient mans. Titanic vuol dalander dir: monstruus o rebellic. Eir temma ais ün monster cundannà a l'eterna s-chürdüna. Dieu disch: Nun at tmair cha eu sun quia.
- 9 Ferms peis. Managiats sun ils peis dal chan dal bescher chi perseguiteschan il charbesch mütschà per il far turnar pro la scossa. Ferms perche chi sun insistent, e que al para dad udir adüna co chi battan e rebattan cunter il terrain.
- 10—13 Seguind — adüna seguind. La repetiziun dal pled indicha l'istanza dal perseguimaint.
- 10—12 Mincha lingia vuol plü o main dir l'istess: chatscha sainza prescha, furia retgnüda, constanza redschüda. Quaists plects descrivan in möd admirabel il perseguimaint plan, indisturbà, redschü e majestus, degn d'ün Dieu chi ais la forza — da la forza chi as po permetter da spettar. A l'istess temp dà mincha lingia ün exaimpel classic d'ün paradox o oximoron. Suot üna chatscha, pustüt d'ün chan as rapreschainta alch svelt, ma qua: chatscha sainza prescha! La furia ais apunta in general furiosa, ma na redschüda, sco qua, etc.
- 13 Martellaivan ils pass. Quaist martellar cuntinuant dà sülla nerva. I martellaivan sco ils puls, cuntinuant e regularmaing.
- 14 La vusch eira instantà o eir insistanta. Latin: instare = perseguitar.
- 15 Quaists plects sun ils plects cha Thompson s'imaginaiva dad udir: il scuttöz da Dieu a l'orma. Tü chi am tradeschast ais ün dür rimprover. Tuottas chosas ans tradiran ün di, be Dieu mai nun ans tradescha.
- 16 Pledar: ils advocats pledeschan davant il güdisch. Els tscherchan da tuottas sorts argumaints per far apparair plausibla lur causa. El pledaiva sco ün sbandi per gurbir amur. Ün sbandi vain resguardà per la persuificaziun da tuotta misiergia umana. I vain quintà cha John Howard

- Payne, l'autur da la cuntschainta ballada: «Home, sweet home» (chasa, dutscha chasa) saja sco sbandi turnà adascus in patria e mort famantà e sainza tet suot las fanestras d'üna chasa, illa quala gniva güst chantada sia chanzun. S'imaginai seis sentimaints in quel momaint, sco eir ils sentimaints da Thompson, chi's consümaiva d'increschantüna e cuaida d'amur. Thompson tschercha da s'ingianar a sai s vess e prova da s-chivir l'amur divina, gurbind amur mundana. Ma neir da là nun al vain la vaira pasch.
- 17 Suot blers balcuns d'amur. Quaists plets vessan d'illustrar sia chatscha davo amur mundana ed as referischan a serenadas e scenas d'inamurats suot ils balcuns da lur aduradas, sco cha talas scenas sun repetidamaing stattas dramatisadas dals classikers. («Romeo e Giulia» da Shakespeare, «Maud» da Tennyson, Serenadas etc. etc.)
- Cun tendas da purpur. Il purpur dess indichar la fervenza e l'ardur da sia amur, ma eir cha que as tratta d'üna amur charnala ed illegitima.
- 18 Ma quists balcuns al eiran apunta giattrats tras la charità. El vulava bain; ma el nu pudaiva aint. Charità ais amur da Dieu, que sun las almousnas e'ls benefizis als povers. E scha charità ais amur da Dieu, schi apunta quai' amur da Dieu l'impediva dad ir aint.
- «intretschanta charità». Sch'inchün ais intretschà, schi ais el lià. Thompson as sentiva lià, intretschà, sco tschüf aint in üna rait tras l'amur da Dieu, tras sa charità. Que l'eira impussibel da far que ch'el avess insè vuglù. Il chan al seguiva.
- Poeticamaing vis, rapreschainta la scena ün balcon cun üna bella giattrera, p. ex. da fier sco pro nossas fanestras engiadinaisas ed intuorn il giatter rampignan sü fluors, efeu o vigna sulvadia. Pro nus pendessan plüost giò bellas neclas cotschnas.
- 19—21 Quist' ais la granda tentaziun: d'üna vart la clamada dal muond, da l'otra la clamada da Dieu. Las duos vias nu's cunfan. I nu's po servir a duos signuors. Famiglia, amur, amicizcha sun chosas da Dieu, ma subit chi nun han plü dachefar inguotta cul spiert dal Segner, schi perdan tuottas chosas, aschinà sonchas, lur valur. Thompson nu vaiva inclet que, ed in seis tscharvè plain scrupels eira entrà grand dilemma e confusiun. El pensaiva, cha sch'el vulesch tscherner la via da Dieu, schi ch'el stuvesch a direttura desister da tuot. E nu vuliand far que, as dostaiva el eir da l'impissamaint da Dieu, provand in tuottas manieras da's persvader a sai s vess chi nun exista ingün Dieu e cha seis scrupels sajan per quel motiv nardats. Pür in ultim vezza el aint cha tuot sa vita ais statta svazzada in tal möd e cha tuot quellas chosas davo las qualas el languiva, avess el stuvü tour our dal man da Dieu.
- 20 Ün mal crajent ais ün mal viv, intens. Pel solit as discuorra da plajas crajentas. Que al faiva mal da constatar ch'el stuvesch desister o dad ün o da l'oter giavüsch.
- 22—23 Restand pro la sumaglia da la serenada, vöglian quaists vers dir cha apaina ch'el vess gnü ün'ocasiun da seguir a sias inclinaziuns, schi chi gniva sur dad el ün spavent, s'inaccordschand da la preschentscha da

- Dieu, e fini eira que cun l'occasiun.
- 23 Il flà d'Seis approssmar. Que ais sco ch'el sentiss il fladajar dal chan divin.
- 24 Quaist spavent, quaista temma nu's lascha s-chatschar, la nu sa mütschar, guinchir o evitar. L'amur da Dieu chi prodüa quaista temma ais adüna sül lö, la perseguitescha, restand pro'l purtret da la chatscha, uschè svelta cha la temma nu po gnir survinta.
Guinchir = ir our d'via.
- 25—33 Müdamaint da scena. El tschercha da s'occupar cull'astronomia, cull'armonia da las sferas per schoglier problems scientifics, astronomicms e matematics, pensand da chattar là la soluziun da l'ingiuvinera da nossa esistenza sül muond. El spera e craja da tscherchar satisfacziun per sia orma tscherchanta. Uschè banduna el in impissamaints il pitschen muond e fùgia in distanzas astronomicas.
- 27, 28 Ma provand sco ateist da cumprover la nunesistenza da Dieu, chatta el eir quia ün charnatsch serrà, siand cha güst il tschèl plü co tuot oter dà perdüttanza da l'enorma creaziun e da l'esistenza dal creader. Uschè suos-chainta'l be (26) las vias d'or da las stailas. Tuorblar s'as tuorbla l'aua, per ex. as fa gnir tuorbla üna funtana clera.
L'inglais disch: and troubled the gold gateways of the stars: las portas d'or d'las stailas n'ha tuorblà, cul managiamaint: A las portas d'or da las stailas n'ha pichà, rovand entrada sper lur charnatsch serrà. Qua am permettet alch licenzas cun la traducziun. L'inglais va inavant: Eu disturbet ils dutschs suns, sgrizchs o clings ed argientic baderlan las sblachas portas da la glüna.
«Fretted to dulcet jars». Jars ais ün tun chi dà sülla nerva, ün sgrizch o üna dissonanza, alch chi nu suna, chi nu clingia, pichand e squassand vi dal charnatsch serrà daiva que ün tun dissonant, ma l'istess dutsch. A mai vess plaschü plü bain scha'l poet vess dit: e disturband la dutscha armonia, plandschet etc., ma el fa resortir la dissonanza tanter que ch'el tscherchaiva e que cha'l tschèl al respuonda.
- 30 Quaista lingia ha rapport al Psalm 138. Cf. vv. 11 e 12: Ed eu dschaiva: Forza cha s-chürdüna am po zoppar; e not po forse esser la glüm da meis giodimaints. Ma la s-chürdüna nu sarà s-chüra per tai, e la not at sarà uschè clera sco'l di: per tai saran la glüm e la s-chürdüna l'istess. «Ne l'alvar ne'l tramunt nu'l pon zoppar davant Dieu. Cur chi'd ais not schi's lascha'l increscher pel di, per cha quel fetscha quai e cur chi'd ais di schi suspira'l chi vegna la not. La persistanta preschentscha da Dieu, dal qual el mütscha dà a la poesia il grand patos.
- 31 La frais-cha flur dal tschèl sun las stailas. Longfellow (Evangeline): Las amablas stailas in flur sun ils calamandrins (Vergissmeinnicht = forget-me not) dals anguels.
- 33 il vag sindal (da s-chürdüna nocturna).
- 34—37 Ün nouv impissamaint cumainza. La fai dals crettavels al daiva sülla nerva. El resentiva quai sco üna sconfitta cha quels eiran buns eir in

disfurtünas o decepziuns da mantegner lur cretta e da restar fidels a lur persvasiun. El provet da'ls persvader e da'ls metter in tentaziun. Ma neir cun quai nun avet el bun esit. Ils servituors da Dieu, managià nu sun be ils ravarendas, ma tuot ils dret crettavels restaivan imperturbats.

35 L'inglais nu disch: lur fidela fai, ma lur traditura fai, que chi ais darcheu ün paradox o oximoron, ma eu stuvet am decider da müdar il text, perche plüssas persunas a las qualas eu avaiva dat la traducziun per leger, nun inclegiaivan il passus, pervia da quaist paradox.

38—39 El tschercha da mütschar da Dieu culla sveltezza dal vent. Ma güst aint ils vents ed orizis ed in las appariziuns dal tschël as revelescha adüna darcheu Dieu ed al ais preschaint. Culs vents ed orizis sun managiats ils excitamaints da quaist muond, sco cha blers crajan, pustüt hozindi da pudair mortifichar lur orna e chattar satisfacziun in excitamaints sensuals e giodimaints cuntinuants.

In quaistas lingias sto il cling dals peds dar ün echo dal sen. Que ha nom onomatopeia.

Ils peds imiteschan il tschüblöz dal vent:

A tuots svelts (svv) mezs (ezzs) m'ha vouta (v) eu per sveltezza (svvzz).
Ils vents (vvv) tschüblants tschüffet (tschü, tschü, fff) per la chavezza v, zz etc.).

39 La chavezza dals vents? In temps antics crajaivan ils pajans cha cur chi vegnan strasoras, schi cha'l Dieu da l'orizi traversa il tschël in ün char a duos roudas trat da duos moras infuriadas chi ins-chürischan il tschël. E las lantschas cha'l Dieu schlavazza sun las sajettas, las roudas chi battan cunter las nüvlas nairas dan ils tuns, dals fiers chavagl sortan las sbrinzlas talmaing chi sclerischan il tschël in chalavernas. Ün bel retrat poetic, chi ais eir dals pittuors artists suvent stat concepì. In otras linguas as discuorra da: Windrosse, wind-horses. Per depinger ils vents e l'orizi ha il poet sainza dubi gnü recuors a quaist retrat.

40, 41 Il prüm bainschi nu fa il poet allusiun a l'orizi, ma a la bell' ora. Las sabannas (scrit in spagnöl: savannas) voul dir enormas pradarias cun erba lunga. Quaist' erba lunga as movainta aint il vent, fand uondas sco il sejel. I nu's vezza inguott'oter. Ellas s'extendan in distanza infin chi as perdan aint il blau orizont. Ün zuond impressiunant retrat. Il vent passa glischand suravia ed as perda in l'infinità, dand testimonianza dal creatur.

42, 43 Il retrat da l'orizi ais declerà quasura e para inclegiantaivel.

44 Ils ümids chüerns. Eir in inglais aise dit uschea. Managià nun aise cha'ls chüerns sajan ümids, anzi nus vezzain il retrat cleramaing: ils chüerns chi battan cunter las nüvlas cregnas cha l'aua sprinzla oura a filun, sco chi as vezza cur cha chavagls in cuorsa traversan ün aual o üna via cregna da plövgia.

45 Quaista lingia indicha cha eir quaista prova da schmütschar a Dieu ha sbaglià; amur ais plü ferma co temma.

46 La repetiziun da quaistas lingias cuntegna l'idea da la poesia e la dà ün

- effet artistic, sco cha tscherts motivs da musica tuornan adüna darcheu in grandas cumposiziuns: Que ais sco ün refrain.
- 51 La vusch ais uossa amo plü insistanta: il tun clingia fingià plü ot surour ils peis, o sur ils peis: above the feet.
- 52 Protegia. La seguonda admoniziun da Dieu ais plaina da misericordia. Tradir eira ün dür rimprover.
- 53—61 La scena müda darcheu. El pensa cha l'amur infantila stuvesse t'il render furtünà e'l far invludar a Dieu.
- 53, 54 Quaist significha ün grand pass invers Dieu.
- 53 Que ch'eu giaiva tscherchand. Vairamaing giaiva el dimena tscherchand a Dieu, be ch'el nu savaiva que e crajaiva da far il cuntrari. El crajaiva da tscherchar la vardà, negand il Segner.
- 55 Ill'innocenza dals cours d'infant as revelescha Dieu. «Laschai gnir- ils infants pro mai, perche dad els ais il reginam da Dieu.»
- 56 Alch, ün tschert alch. La repetiziun dal pled alch denotescha intschertezza ed aspettativa.
- 56—62 Dal tuot cler nun ais quaista passada, e quai specialmaing pervia da la lingia 62. Pussibelmaing aise managià cha Thompson haja provà dad infettar ils infants cun sias teorias ateisticas. Ma cur chi vess parü ch'el rivess a seis böt e cha in quels infants füss svagliada per adüna l'incredulità, schi sco tras ün miracul gnivan els allontanats da sia nefasta influenza. Quaist toc ais gnü commentà in fich differentas manieras.
- 59—60 Cur lur ögls vezzet glüscher e la resposta staiva be per gnir, qua nun eiran els plü dalöntschi dal puchà.
- 61 Quaista lingia para da's referir a l'ultim chapitel dal cudesch da Daniel ingio chi vain relatà co cha l'anguel dal Segner portet il profet Habacuc pels chavels da Judea infin a Babilonia cun nudritura per Daniel.
- 62 La scena müda cun ün invid als figls da la natüra. El voul tscherchar refugi in la natüra svesse e giodair quella, scha eir in möd ateist. Nus pudain pensar qua a quellas sectas cha nus nommain in tudais-ch: Naturmenschen (nüdists etc.). Ma quels nu sun ils figls da la natüra. Ils figls da la natüra sun l'ajer, la terra, il tschêl, la glüna, la s-chürdüm e lur multifaris müdamaints e lur manifestaziuns diversas. Quellas sto el verer, sco uman illa natüra, e quellas nu san pechar e sun in conseguenza adüna üna clera manifestaziun dal creatur. Uschè stuvaiva eir quaista prova da schmütschar condüer in l'istess port.
- 62—74 Indicha l'entusiassem e la paschiun culla quala el as surdà a la natüra.
- 65 Arsüra — granda brama. Vairamaing inchün ha arsüra cur ch'el ha granda said. In temps da süttina ais la pradaria in grand'arsüra (dad arder).
- 66 Gittüra. Far gittüras voul dir far mots, per ex. culs mans. Quia i'l sen da's gioventar o event. eir da far mots, ma na ridiculs.
- 67 Ils lungs chavels da Mamma Natüra. Managiadas sun las bellezzas e la ricchezza da la natüra.

- 68 Fain rumur — fain fracasch, fain festa!
- 69 Il palazi dal tschêl nun ha ingüns limits ne mürs, oter co ils vents chi sofflan.
- 70 Baldaquin: ün tet, cuntschaint pustüt pro processions catolicas, ingio ch'el vain portà suot tschêl avert, sco protecziun pels pontificats.
- 70 Azur: blau celestial.
- 73 Bicher o chalsch, üna cupalla pel solit da custaivel material. I vain scrit eir bacher. Ital.: bicchiere.
- 77 Provand da schmütschar a Dieu provaiva el da schoglier las ingiavineras da la natüra in sia aigna maniera, dad ingiavinar l'ora, da chapir co chi's fuorman las nüvlas, co la tschiera, perche chi s'elevan ils vents etc. (stüdis d'istorgia natürala).
- 82—84 Sia glüna e seis umor as drizzaivan davo l'expressiun da la natüra. (La natüra reflettaiva sa sumbriva in si' orma.)
- 85—88 Beà eu desolaiva (paradox). Cur cha la saira gniva, schi eira el tant inavant furtünà sur dal di passà, e l'istess desolaiva el, o eira el in seis intern desolà da nun avair chattà quella pasch interna ch'el tscherchaiva. Cur cha la saira vain, ais il di muribund, ma per el eira el eir pers. Impizzand las glüms tremblantas — fa allusiun ad ün üsit catolic dad impizzar chandailas pels muribunds e morts. Las glüms tremblantas sun las stailas.
- 91 La larma dutscha — que sun las larmas dal tschêl, ils guots da plövgia. Nossas larmas sun insaladas, in managiamaint fisical, ed amaras in sen ch'ellas sun pel solit l'expressiun da dolor e desditta.
- 92—94 Admirand il cotschen da la saira al gniva adöss üna granda incre-schantüm d'amur insadulada, ed el pozzaiva seis cour tremblant sül zisp e guardaiva languind aint il cotschen da la saira.
Il cotschen cour d'la sair' igluminada — üna curiosa cumbinaziun da plets, chi as po prestar be ün poet, ma i s'inclegia l'istess fich bain che ch'el voul dir. L'inglais ais precis l'istess: against the red throb of its sunset-hearts etc.
- 95 Bainschi crajaiva el cha seis cour e'l cour da la natüra pudessan s'unir e chi pudess resultar per el satisfacziun e cuntantezza. Ma il cour uman douvra ün' amur, cha l'ardent cour dal tschêl nu po dar. Uschè nu pudet gnir schligerimaint neir da là, anzi finalmaing resentiva el be plü ferm co avant sia suldüm.
- 96 Il tschêl grischant: per dar expressiun amo plü viva als sentimaints da sia tristezza. Grisch ais la plü lungurusa da tuottas las culuors.
- 99—100 La natüra dvainta testimonianza da Dieu. Ma el nu vulaiva incleger que. El e la natüra discurrivan duos linguas differentas e nu pudaivan s'incleger. El tschantscha, ma i nu vain resposta.
- 102 La natüra ais in cuntin movimaint e müdamaint. Ella tascha, ma dà l'istess testimonianza da Dieu.
- 103 La natüra l'ha trattà da madrastra. Thompson ais stüffi dad ella e la fa rimprovers ch'ella nun al haja dat quella satisfacziun ch'el tscherchaiva — ma ch'ella nu pudaiva neir dar.

- 104—108 El fa inavant rimprovers a la natüra. La plü bell'expressiun da l'amur materna ais la mamma chi lattainta seis infant. Scha ün pittur artist voul definar il pled «mamma» schi depingia'l pel solit üna duonna chi tegna seis infant a seis sain. Las madrastras nun han pel solit lattantà lur infants, e forsa cha perque t'illas manca eir l'amur per lur figliasters. Thompson plandscha cha la natüra t'il dessa tantüna trattar sco üna dretta mamma, cun amur materna e na be sco üna madrastra.
- 103 Sai — licenza poetica per said. Nus dschain sai ed eu n'ha dovrà quaist pled per rimar cun laschai. Said nun ais qua managià verbalmaing, dimpersè i'l sen da brama.
- 107 Seis lefs sun arsanats da la said — da la brama d'amur — sco ils lefs arsanats dad ün chi ha feivra.
- 108 Schi quaista said il ha consümà, in möd cha uossa al para cha quella vusch divina al scutta alch oter, nempè: Che, inguotta nu't cuntainta?
- 116 A Tai chi nu cuntaintast a mai!
El nu cuntainta a Dieu, perche ch'el tschercha adüna amo da mütschar. Quaistas lingias sun ün echo d'üna cuntschainta exclamaziun cha Augustinus fa in sias «confessiuns»: «Tü ans hast creats per Tai, o Segner, e nos cour sarà per adüna sainza pos, infin ch'el posarà in Tai!»
El ha uossa provà tuot per schmütschar a Dieu, e que nun al ais reuschi. Qua ais el rivà al spartavias. Voul el, o nu voul el incleger? Ed el vezza aint:
- 117—122 El avaiva trat aint üna corazza, chi ais ün' arma da protecziun e da defaisa, per as dostar cunter l'influenza da Dieu. Ma quella al gnit sdrappada davent e que toc a toc. Pro üna corazza appartgnaivan diversas parts: Il s-chüd, la chaplina, la platta dal pet, guants e lantscha. Üna chosa davo tschella al gnit sdrappada our d'man, ed uossa ais el qua sainza defaisa, nüd raclüd. El vezza aint l'impossibilità da's dostar plü inavant. El as sdaisda d'ün sön, d'ün fos sömme e vezza aint, e quaist ais il cuolmen da la poesia.
- 117 Cha'l cuolp ch'el uossa survain ais ün cuolp da l'amur da Dieu. El vezza aint cha que ais l'amur dal Segner chi po eir ans far soffrir. Thompson eira ün hom sofferent, amalà. Il prüm as avarà el revoltà eir per quaist motiv cunter la providenza chi al avarà parüda malgüsta, ed in sia amarezza e malcuntantezza avarà el negà l'existenza da Dieu. Ma davo tuot quaists cumbats avarà el vis aint cha eir seis patir eira stat bun per alch e cha finalmaing güst quel al manet uschè ardaint al Segner.
- 120 In schnuoglias: üna posiziun da sconfitta, sco chi la pigliaivan aint ils guerriers cur chi eiran vints. Ma eir üna posiziun d'uraziun.
- 123 El guarda inavo sül temp passantà cumbattand cunter Dieu e chatta cha que saja stat temp sguazzà. Quaistas meditaziuns sun fich bellas e poeticas.
- 124 Ils pilasters fuormats tras las uras: cfr. ils archs dals ans, pg. 183.
- 124—127 Quaista passada sta in relaziun cun l'istorgia da Samson. (Cudesch

dals güdischs, chap. XVI.) L'immensa forza da Samson giaschaiva aint in seis chavels. Ma intant ch'el durmiva gnit el tus da Delilah, ed uschea privà da sia forza. (Eir il poet eira intuti in sömmis ed as sdruagliet sainza defaisa.) Samson gnit lura fat praschuner da seis vegls inimis, ils Philistins e quels al chavettan our ils ögls. (Eir il poet, as sdruagliand e guardand inavo sül temp passà vzaiva be s-chürdüna, sco ch'el füss dschorbantà.) Finalmaing füt Samson ün di manà aint il taimpel da Dagon, chi eira il Dieu dal Philistins, per gnir mazzà in offerta. Ma supplichand a Dieu per forza, mettet el man als pilasters chi portaivan il taimpel ed el t'ìls fet ceder, e'l taimpel crodet in muschna, cuornand als Philistins ed ad el svest.

Uschè sdarlosset eir il poet vi dals pilasters dal taimpel ch'el cun sas spranzas e desideris s'avaiva fabrichà per sai stess. E tuot det intuorn in ruvina, e nu restet plü inguotta da seis edifizis malfuondà.

126 e seguaints: Quaistas lingias cuntengnan il lircissem da la poesia ebraica. Mincha lingia exprima l'istessa idea, la cumpletta ruina dal fabricat da sia vita, cun ün parallelssem chi rapreschainta ün trat distinct da la poesia occidentala. Cf. ils Psalms Ci:

v. 4 — perche meis dis sun svanits sco füm; e mia ossa ais dvantada secha sco ramma per il fö.

v. 5 eu sun tschunc, sco l'erba e meis cour as sconsolà, cfr. eir v. 6 e v. 7.

128 Schloppats — sco ballas da savun. Schmiclats — in tanta zinslas, chi nun as po plü dovrar inguotta. Its in füm — il füm s'ha alvantà vers il tschêl: i nun ais plü restà inguotta.

129 Tanter la ramma da la fruos-chaglia oura crouda ün raz sulai sül flüm. A che serva quel? El nu po far crescher, el nu po s-chodar. Dal punct da vista da l'utilità ais el pers e sguazzà.

130 Quaista lingia ais tradüta suotsura, ma apostà. Yea, faileth now even the lute the lutanist = Al sunader dal lüt manca uossa perfin il lüt. Il lüt ais ün instrumaint, dovrà i'l XVI e XVIIavel secul e chi sumaglia ad üna gitara. Eu nu sa gnanca scha quel pled lüt exista in rumantsch. Ün pa per quai ed ün pa perche chi am plascha plü bain am permettet qua la suletta licenza poetica da consequenza. El eira stat effettivamaing ün luottunz. Ma uossa cha tuot seis chastels i'l ajer, imaginaziuns e sömmis eiran crodats insembel, cun chi o cunter che avess el amo pudü luottar?

131 Uossa nu po el plü viver in sömmis e fantasias, sa ch'el ha arcugnuschü la realtà ed as ha dsasdà dal sömni.

136 Superficialitats e firlefanças sun ün be apparent agüd chi nu dà ingün sustegn in quaist pover muond surcomblà da pissers.

138 La prüma vouta ch'el cumainza a reflettar supra Dieu, sco ch'el existiss. Ma el clama amo l'amur da Dieu be ün zierchel. Quel crescha sü, standschainta tuott'otra planta intuorn sai ed as fa lad be sulet. Ün trid impissamaint d'üna persuna dischillusa ed inasprida. Sia prüma intuiziun ais rabgia, cur ch'el s'inaccordscha cha l'amur divina survendscha tuots

- oters ideals. Perque nomna el eir l'amur divina be ün zierchel, gnanca üna flur.
- 143 El resainta amarezza, cha il prüm ha'l stuvü far tras tant avant co rivar pro Dieu. Perque tuna que sco ün rimprover: Ans stoust Tü il prüm ruvinar, far gnir lams, far gnir madürs, charbunisar il lain, avant co cha nus possan dvantar instrumints in Teis man ed appartgnair a Tai?
- 142 Infinit disegnadur — da là resorta admiraziun.
- 145 Quia cuntinua vairamaing la jeremiada supra il temp malnüzzamaing pers, ed el depingia seis sentimaints da dischillusiun.
- 146—148 Sia orma, impè da sbuorflar dad algrezcha sco üna funtana, ais sconsolada e trista. Perque disch el cha seis cour saja üna funtana stalivada e cha las larmas, chi sun l'expressiun da sia malcuntantezza, hajan, amaras sco chi sun, fuormà ün poz e quel va perfin sura da granda schmordüm, dischillusiun ed amarezza, ma sainza nüz per ingün, na sco üna funtana.
- 149 Sco ün mailer chi sto gnir püttà, per blers e greivs chi sun ils früts, uschè guarda oura sia orma culla ramma chi penda. Ma que sun -- na buns früts, ma be ils früts da l'inrügentscha.
- 151 Il pan d'iminchadi ais stat amar per el. E co gustarà l'ultim toc, cur ch'el riva pro'l chantun? pro la cruosta? Minz impè da mizuogl, ma i's po eir pensar ad ün früt.
- 152 Ma el s'avicina adüna daplü a Dieu. I dà tscherts momaints ingio cha el t'il vezza sco patrun sur da tuot e s'imaginescha sia gloria. Que sun be cuorts momaints, alura tschercha el darcheu da far rimprovers invers il destin e da s-chatschar davent da sai impissamaints celests (165/166).
- 152 etc. Quaista appariziun dal Segner vestischa il poet in ün purtret chi as referischa a la descripziun da chastels da Walter Scott. Las tschieras as spartan; i strasuna üna trumbetta sco signal da laschar giò la punt per laschar entrar aint il chastè ils invidats. El vezza ün batter d'ögl in seis impissamaints ils rimpars inaccessibles e las tuors enormas dal chastè nomnà eternità, ed el ha ün presentimaint cha bainbod as sbassarà la puntinella eir per il stanguel e lass viandan e ch'el pudarà entrar in l'eternità. Lura vezza el eir a Dieu, glorius e tuotpussant.
- 160 Il s-chür purpur da la toga denotescha la majestà, e da la cipressa savain nus ch'ella vala sco il simbol da l'immortalità. La cipressa ais nempe ün bös-ch chi resta adüna verd, e las manzinas sun ourdvard adattadas per far cranzs. Eir vain quaist bös-ch notoricamaing suvent implantà süls sunteris, ma na sco segn da mort, anzi sco segn da l'immortalità e da vit' eterna.
- 162 Il managiamaing dal clam da Dieu inclegia el bain. Ma el as metta darcheu a far rimprovers cha l'uman nu possa rivar pro Dieu sainza ir il prüm in malura ed esser pirantà. Per rivar pro Dieu stuvain nus vendscher e sepulir tuot nossas ambiziuns ed aspiraziuns terrainas. Perque dumanda'l (vers 165 e 166): Ston teis champs per portar bun früt gnir aldats cun misiergia, cun misra mort? (Johannes XII 24, 25).

- 166, 167 Ma eir scha quaistas ponderaziuns sun amaras, santa el ch'el ais fingià in la pussanza da Dieu e ch'el nu po plü schmütschar.
- 168 Sco l'üerlar d'ün mar s-chadainà srantuna la vusch, v. d. el nu po as dostar da's dumandar adüna darcheu a sai sves: Nu resta plü inguotta da tuot teis grandius muond sainza Dieu, co be tocs sainza valor? Ais teis muond dimena uschè meskin, uschè guast e canaglia?
- 172 A chi chi fùgia da mai nu resta plü in 'ultim zist segn, co be suldüm.
- 171 S-caglia = tocs indovrabels. S-caglia v. d. tocs da vaschella o da terracotta. Tazzas scagliadas sun coppinas cun giò tokets süls urs.
La vita umana ais suvent statta congualada pervia da sia transità cun la fragilità dals vas da terracotta e da la porcellana. Uossa ais it tuot in tocs. I nu resta oter co las s-chaglias. E siand cha tü fùgiast a quel chi füss etern, schi nu resta plü oter co roba sainza ingüna valor.
- 173 Futil vuol dir: sainza importanza. Strana. Strans eiran teis impissamaints, strans teis desideris e stranas tias acziuns = id eiran privadas da bun sen. Schabain cha in ils plets «o creatüra futila e strana» ais cuntgnü ün rimprover, schi resorta dal text ulteriur cha que sun plets plains da commiseraziun e na d'imbüttamaint.
- 174 Far sflüach = sguazzar, i'l sen da büttar davent sainza bada.
- 175 D'ün pover pechader nu s'occupa ingün oter co Dieu. Unicamaing da quella vart al po gnir agüd e cuffort.
- 176 Be merit uman creesch' amur umana: l'amur umana vuol pajamaint. Per amar pretenda l'uman chi saja qua ün merit da tschella var: L'amur umana, in cuntradiziun cun l'amur divina, ais püramaing egoista, uschè ais perfin noss' amur per oters, scha nus giain a fuond avuonda, be üna modificaziun da noss' amur invers nus stess.
- 178/180 Ils umans sun congualabels ad ün puogn plain terra (que ais que chi resta dad els) o dad ün barlung ardschiglia. Che merits mâ pon els s'imaginar dad avair chi sforzess ad inchün da'ls amar?
- 185 Üna consolaziun: Dieu priva suvent güsta a seis elets da tuot ed ils fa patir, ma na forsa per il gust da'ls verer a patir, ma perquai cha l'uman chi patescha tschercha a Dieu ed il chatta. Per quaista pretaisa pudessan gnir adüts innumbrabels exaimpels.
- 190 El vezza aint ed as renda. Uossa as ferma la passiva — la chatscha ais finida — la pasch dal Segner vain. El disch: doza't, dà'l man e ve!
- 191 Uossa pür vain il poet a la cugnuschentscha cha l'intera fùgia ais statta ün sbagl. Tuot noss displaschairs e pissers nu sun oter co la sumbriva dal man da Dieu stais oura vers nus per ans benedir e'ns charezzar, q. v. d. per ans approssmar ad el.
- 194 Dieu disch uossa sves: Tü est stat dschorbantà e nu t'hast gnanca inaccort cha tü tscherchavast precis quai dal qual tü provaivast da mütschar. Ma i nu resorta ingün rimprover da quaista constataziun, ma be ün grand bainvgnü sco pro'l figl pers cur ch'el ais turnà pro'l bap.
- 195 Tü s-chatschavast l'amur davent da tai, perche cha Dieu ais l'amur. Que ais la constataziun finala dal poet.